

Titel: Et Moralsk Perse-Jern til at udperse de politiske Kryller og Statsmands Rynker som findes i somme Skribenteres Hierner. Skrevet til en Skræder-Dreng af en Skræder-DrenG.

Citation: "Et Moralsk Perse-Jern til at udperse de politiske Kryller og Statsmands Rynker som findes i somme Skribenteres Hierner. Skrevet til en Skræder-Dreng af en Skræder-DrenG.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 17*, P. H. Høecke, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_017-shoot-workid2_017_006.pdf (tilgået 05. december 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 17

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

[↩](#)

Et Moralsk Perse - Jern til at udperse de politiske Kryller

og Statsmands Rynker
som findes i somme Skribenteres Hierner. Skrevet
til en Skræder-Dreng af
en Skræver-DrenG.
Kiøbenhavn, trykt hos P. H. Höecke. 1772.

[2](#)

Tis beft sometimes your Censure to restrain An Charitubly let the dull be vain &c.
For who can rail so long as they kan write? Stie hummingon, their drowsy Course they
Keep
And lash'd fo long, like Tops, are lash'd
asleep.
vid. Pop. Essay on Criticim.

[3](#)

Elskelige Monfrere!
Jeg haaber, Du fortryder ey paa denne Titel, som jeg finder mig berettiget til at give Dig paa samme Grund,
som Fanden kaldte Ræven Collega, nemlig: propter Communia Studia. —
Vi have jo af Erfarenhed blevet overbevisede om, hvorledes man af et og samme Tøy kan tilskiære adskillige
og ganske ulige Dragter, det kommer kun an paa Skræderens Opfindelses Kunst og Behændighed.

[4](#)

Saaledes er det en afgjort Sag, at de Lærde af en og samme Materie danne adskillige ulige Skrifter; lad være
Tøyet i dem alle er det samme, saa er dog Snittet eller Facongen ganske forskiellig.
Denne lærde Skræder-Kunst er det, som skaffer os saa mange Skrifter i denne frugtbare Alder, og
ingenlunde vore Geniers Hurtighed.
Af det samme Stof, som Du, Monfrere, danner et politisk, danner jeg et satyrisk Skrift: og det er kun

Uligheden i Snittet, som gjør Dig til en Statsmand og mig til en Satyrikus! — Publicum kjøber mange lærde Dragter af et og samme Tøy allene for den ulige Facong; thi et seer ud som en oeconomisk Regne-Kappe; et som en politisk Vest uden Ærmer, besat med statistiske Fryndser; et som en moralsk Sløykiøle, knappet bagtil; et som en satyriske Frakke; et som en poetisk Arleqvins Dragt; men de ere dog

5

alle af got gammeldags Tøy, som er omfarvet, noppret, og som er sat Glands paa.

Publicum, som allene seer efter den udvortes Skabning og Farven, bliver meget net taget om Næsen; thi naar de holde Arbeydet imod Lyset, befinde de, at det er noget gammelt, sammenlappet, oppudset og forfusket Arbeyde, som seer got ud for en løs Betragtning, fordi Lapperne ere net forstukne, Arbeydet got rensereret og perset. Du forlader mig, at jeg bruger saadanne Termini, som ere os fra Ungdoms Aar vel bekiendte.

Svag vi nu, Monfrere, have sammenflicket noget saadant, som ofte bestaaer af mange Lapper, dem vi i Kraft af vor lovlige Professions-Medfør hist og her have sammensanket, saa bringe vi Arbeydet hen til Forleggeren, der i visse Maader kan kaldes de lærde Skræderes Marchandiser. Denne setter det ud tilfals i fin Bod, og de

6

Forbigaaende kjøbe nu og da et Stykke. — Somme Dele ere megee afsetlige, naar kun Couleuren stikker i Øynene; og har jeg lagt Mærke til, at det daarligste og meest forfuskede Arbeyde ofte bliver mest solgt, som for Exempel: Evæ Natklokke blev got betalt, og Du veed jo selv, Monfrere, at der ey var en Lap i den, som duede.

Imidlertid er det ret got for lærde Friemestere, at der er nogen Aftræk; thi ellers maatte de i denne besværlige Tid hungre til Døde.

Jeg har i Sinde, Monfrere, at blive Entrepreneur, og anlegge et offentligt lærd Skræder-Verkstæd, hvor allehaande lærde Skræder-Svenne skal idelig faae Arbeyde af allehaande Sorter. Naar de ikkun kan sye hurtigt, er det nok; men enhver maae i det mindste kunde sammensye et Ark om Dagen, ligemeget af hvad Slags Tøy, naar det ikkun har et usædvanligt og nyt Snit.

7

Troe mig, at en saadan Entreprise kunde blive fordeelagtig, naar den var forsynet med en god Mester-Svend, som kunde tilskiere allehaande Former og Dragter.

Dersom Du, Monfrere, vilde paatage Dig at være Mester-Svend, var jeg overmaade fornøyet, thi jeg kiender Din Habilitet og Duelighed i at udfinde Veye og usædvanlige Facons. Naar Du allene vilde tilskiere Formen, kunde de andre Svenne sye det færdigt, og saa gik Arbeydet fra Haanden og blev afsetligt; allerhelst naar vi finge 2 a 3 Lærdoms-Marchandisere i Compagnie med os.

Lad mig vide, om Du vil paatage Dig denne Commission, da jeg strax vil anrette Verkstædet, thi jeg har lidt at begynde med, og jeg veed, at baade Du og jeg kunde jo sagte løbe fra vor Mester, og arbeyde paa egen Haand.

8

Materialer og Verktøye kan vi aldrig mangle, saa længe vi med Opfindelsens Sax klippe og omdanne de gamle og nye Skribenteres Stof, og sette Stilens og Geniets nyemodige Fryndser, Olivers og Gallouners derpaa.

Troe mig, en Statskappe, garneret med satyriske Stikler, vilde stikke i Øynene paa de Uvidende, som allene forgabe sig i Garneringen og lit eller intet agte paa Tøyet; en Critique med en Kyse bag paa, af en Bønnebog, vilde see got ud; og en bundtet poetisk Enveloppe med Dedications-Rabbater og Arleqvins Opslag og Krave, vilde vist være nydelig. Man kunde jo saaledes opfinde tusinde nye Modeller, og de nyeste selv kunde man omstøbe; som f. Ex. om man tog den skinhellige Skoeflicker og satte Poenitenses Falblader paa den, vilde den da ey faae et nyt Udseende? Hvad om man paa Evæ Natklokke satte storhullede kritiske Kniplinger,

9

mon den da ey kunde gaae med? Hvad om de 2de første, især det andet Numer af den paaseende Bias, bleve underforede med Gabestoks

Skind, blev der da ey en god foeret Kiøle af dem? Hvad om man overtrækkede Venus Gang igiennem Solen med Rimeligheds Floer? — Hvad om Saufhalses Trøst til Brændeviins-Lauget, som er Beviis paa, at der er utroeligt, Regjeringen vil forbyde Brændeviin, blev omdestilleret af Monsieur Nüchterfeind, og sat paa

Rimeligheds Malurt? Hvad om de 3 fabelagtige (rectius dictum, naragtige og barnagtige) Fortællinger om Børnetugten: 1) den gale Hingst, 2) den

slet-opdragne Skade, 3) Katten, Katte-Killingen og Rotterne, tilligemed noget

om Fabelmagerie, hvad om disse bleve moderniserede og omgjorde til en Fortælling om Børne-Sladder: 1) om den gale Skriftmagere, 2) om den slet opdragne Skræder-

[10](#)

Dreng, 3) om Autoren, Afbigtmageren og Kriticussen: mon da dette ravgale Tøy ey kunde blive til noget? Kort: jeg troer vist, man kunde blive hovedrige ved saadanne og flere Forandringer, som befordrede Afsetning.

Du seer, Monsrere, at vi mangle ey paa Stof eller Tøye, og for Modellerne er Din opfindsomme Geist Borgen god nok.

Indredningen, som bestaaer af Pen, Papir og Blek, er en smal Sag, men Udredningen er værre; dog, ved Hielp af Forleggere kom vi nok ud af den.

Betænk Dig ey for længe, smek til og paatag Dig at være Mester-Svend paa dette Verksted. Levebrødet er jo kiert, og Tiderne ere knappe. Det vil ey blive saa let herefter, som forhen, at udlirke Forleggernes Dukater; thi Pokker fare efter dem, de blive alt mere og mere paaholdne. Afsetningen er kun liden, og

[11](#)

det kommer alt af Mangel paa nye og artige Modeller.

Foruden Din Løn og anden Fortieneste i Accidencer og Smaasnit, som falde ved Tilskieringen (Du forstaaer mig nok!) skal Du hvert Aar faae i Tilleg en nye Klædning, som fortreffelig skal perse Dit Legeme, og være gjort af det stærkeste og beste kritiske Stof, underfoeret med satyrisk Chagent.

Men en eneste Ting, min sødeste Monfrere, mangler vort Verksted, og det er et got og dygtigt Perse-Jern.

Du veed jo selv af Erfarenhed, min kiere Broder, hvor mange politiske Kryller og Stats-Rynker, der ligger paa endeel Skribenteres Hierner; hvorledes mener Du vel, at man til Gavns skal faae dem udpressede og glattede? Tøyet er heel vanskeligt at presse: er Jernet for koldt nytter det ikke, og alt for heedt kan det ey taales.

[12](#)

Jeg vil paa min sexe før sye 4 Dosine moralske Knaphuller, end udpresse en eneste politisk Rynke; thi det hænder jo ofte naar man udpresser en, at der kan komme 3 a 4 i Steden.

Det almindelige Perse-Jern hielper en, thi det er enten for varmt eller for koldt. — Jeg har længe studeret paa, af hvad Slags Materie et saadant Jern skulde være. Endelig har jeg consuleret en lærd Smed, og han holdte fore, at det var allertienligst, at man tog en tredie Deel af det almindelige kritiske Staal, og de to Trediedele af Rosentornes Malm og smeltede sammen; denne Composition holdte han for meget god, af den Aarsag, at det kritiske Staal giver en hastig Heede, som er meget brændende men haar den fordeler eller udbreder sig i den Rosentornske Malm, beholder den en jevn og vedvarende Heede; og den er tienlig til saadan Persning, thi den er ey

[13](#)

for stærk, men er vedvarende; og den Tyngde Perse-Jernet faaer af denne Malm, klemmer got og aldeles udsletter de politiske Kryller. Han anførte mig til Exempel en Ærmeakaabe, gjort af det Tøy, Philopatreias Junior, paa hvilken der var en utallig Hoben politiske Kryller. Han forsikkrede mig, at det sædvanlige Perse-Jern frugtede slet intet, men heller forværrede og formerede Krykkerne, men saasart Rosentornes Persen blev brugt, hialp det utroeligt; og skjønt det var det ravgaleste Tøy af Verden at perse, blev det dog omsider got; thi saasom alle de politiske Kryller forsvandt i Autors Hierne, saa kom der ey heller flere kryllede Ærmeakaaber.

Hvad mener Du, Monfrere, skulde vi ey til vort Verksted anskaffe os et saadant Perse-Jern?

[14](#)

Det var maaskee best vi søgte Rosentorne paa Haanden og formaae ham til, imod en billig Belønning, at perse vores Arbeyde.

Jeg udbeder Dine Tanker herom; og, i Fald Du befinder det dueligt og tienligt til Øyemeedet, vil jeg besørge, Dig tilsendt, et af Rosentornes Perse-Jern. Men det vil jeg i Forveyen erindre Dig, at Du legger Dig til en Perse-Handske af got pleitimur merito: Det Tøy kaldes ellers paa Dansk: vi faae det, vore Gierninger forskyldt!

Kiereste Broder! Jeg haaber Du er mig takskyldig for denne nye Opdagelse, som kan befrie saavel Dit som mit Hoved fra mange Krykker og Rynker, som have sine slemme Følger, og let kan sette os i Miscredit for vort Arbeyde; thi vore Colleger belee og bagtale os, sigende, vi ere Fuskere.

[15](#)

Lad ey dette Brev komme for Mesters Øyne; thi han kunde tage det med sig i en Laugs-Forsamling, og hvo veed, om vi kunde blive straffede og maatte give noget i Laden. Thi jeg har tidt hørt Oldermændene sige: at naar Skræder-Drengene snakke frit, bør de have Smek paa Snuden. — Af Din Broder og Collega.

Sivert Skræder-DrenG.

[16](#)